

ساختار نظام بین الملل و رژیم های بین المللی

بررسی رژیم دریانوردی بعد از یازده سپتامبر ۲۰۰۱

مؤلف:

عترلی شفائی هریس

انتشارات اسرار دانش

ساختار نظام بین الملل و رژیم های بین المللی

بررسی رژیم دریانوردی بعد از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱

مؤلف: دکتر علی شفايي هريس

صفحہ آرای و ویرایش: محمد حسین کاویانپور

لینوگرافی: صدف

چاپخانه: گلرنگ

جواب: اول بہار ۹۳

تیراڑ: ۱۰۰۰ جلد

شماره استاندارد بین‌المللی کتاب (شاپک):

97A-96F-98F-.6A-A

حق این اثر برای ناشر محفوظ است

دفتر مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان شهید ژاندارمری، روبروی اداره پست، پلاک ۱۲۶، طبقه ۳

تلفون: ۱-۴۶۰۰۰۰۰۰ فکس: ۶۶۹۶۰۶۵۴

سایت و فروشگاه اینترنتی www.asrardanes.com

پست الکترونیک: info@asrardaneh.ir

فروشگاه: خیابان انقلاب، خیابان ۲، فروز دین، پستمان ناشران، شماره ۱۶/۱۷

تلفن: ۶۴۱۱۰۶۲

سرسناسه	: شفاتى هريس، على، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پديدآور	: ساختار نظام بين الملل و زيرمهاى بين المللى - زمين جديانوردى بعد از پارزه سپتامبر ۲۰۰۱ / مولف على شفاتى هريس
مشخصات نشر	: تهران: اسرار دانش، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهرى	: ۳۷۶ ص.: جدول.
شابک	: 978-964-986-068-8
وضعيت فهرست نويسى	: فها
يادداشت	: واژه نامه.
يادداشت	: نمايه.
موضوع	: حقوق بين الملل درياها
موضوع	: حقوق درياها
موضوع	: روابط بين المللى
موضوع	: امنيت بين المللى
موضوع	: سياست جهانى
رده بندي كنكره	: ۱۳۹۳ ژس/لش/۱۵۵۵ KZA
رده بندي ديويى	: ۳۴۱/۳۴۴
شماره كتابشناسى مى	: ۳۳۹۲۰۸۰

۱۱..... پیشگفتار

۱۲..... مقدمه

فصل اول: ساختار نظام بین الملل

بخش ۱. نظام بین الملل بعد از جنگ سرد..... ۲۷

۱- نظام تک قطبی..... ۲۹

۱-۱- برابری قدرت..... ۳۱

۲- چالش‌های مربوط به تئوری آمریکا..... ۳۴

۳- سیاست‌های متعارض دولت آمریکا..... ۳۷

۳-۱- تک قطبی خیرخواهانه..... ۳۷

۴- ملاهیت متغیر قدرت..... ۴۱

۵- نتیجه‌گیری..... ۴۳

بخش ۲. تحولات نظام بین الملل و تأثیر آن بر امنیت بین المللی..... ۴۵

۱- مقدمه..... ۴۵

۲- دیدگاه‌های نظری در خصوص امنیت..... ۴۵

۲-۱- نوواقع گرایی..... ۴۶

۲-۳- نو لیبرالیسم..... ۴۸

۳- تعریف و ویژگی‌های امنیت..... ۵۰

۴- خصوصیات امنیت بین المللی بعد از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱..... ۵۳

۴-۱- ظهور نظام امنیت بین المللی..... ۵۴

۴-۲- نقش سلاح‌های اتمی در نظام امنیت بین المللی..... ۵۷

۴-۳- جنگ علیه تروریسم..... ۵۸

۴-۴- تحولات سریع فناوری..... ۵۹

۵- نتیجه‌گیری..... ۶۱

فصل دوم: تروریسم، سلاح‌های کشتار جمعی و امنیت بین‌المللی (چالش‌های نظام بین‌الملل)

بخش ۱. تروریسم.....	۶۴
۱- تعریف تروریسم.....	۶۴
۲- دولات تروریسم.....	۶۶
۳- دیدگاه‌های بین‌المللی در خصوص تروریسم.....	۶۸
۴- جغرافیه سیاسی آینده تروریسم.....	۷۰
۴-۱- جدایی طلبی و قوم‌گرایی.....	۷۱
۴-۲- افراط‌گرایی تروریسم پسامدرن.....	۷۱
۴-۳- رقابت‌های منطقه‌ای.....	۷۲
۴-۴- برخورد‌های ایدئولوژیک.....	۷۳
۴-۵- جرم، مواد مخدر و خصوصاً تروریسم.....	۷۴
۵- تروریسم بعنوان ابزار سیاست خارجی.....	۷۵
بخش ۲. تروریسم هسته‌ای و امنیت بین‌المللی.....	۸۰
۱- ماهیت سیاست بین‌الملل و رژیم عدم تکثیر سلاح‌های هسته‌ای.....	۸۱
۲- امنیت، عدم تکثیر و جنگ علیه تروریسم.....	۸۹
۲-۱- بازدارندگی، جلوگیری و دفاع.....	۹۰
۲-۲- از یک جانبه‌گرایی تا چند جانبه‌گرایی.....	۹۴
۳- تروریسم هسته‌ای و گستره آن.....	۹۶
۳-۱- حوزه صلاحیت.....	۹۷
۳-۲- مواد قابل شکافت هسته‌ای و راه‌های حفاظت از آن‌ها.....	۹۸
۳-۳- نیروگاه‌های انرژی اتمی و تدابیر حفاظت فیزیکی آن‌ها.....	۱۰۰
۴- تروریسم و چالش‌های پیش روی رژیم بین‌المللی عدم تکثیر سلاح‌های اتمی.....	۱۰۳
۵- سیاست عدم تکثیر ایالات متحده آمریکا.....	۱۱۳

فهرست

۱۲۳	۶- تهدیدات هسته‌ای پیش روی جامعه جهانی
۱۲۴	۶-۱- تروریسم هسته‌ای
۱۲۵	۶-۲- کشورهای هسته‌ای جدید و منازعات منطقه‌ای
۱۲۷	۶-۳- زرادخانه‌های سلاح‌ها و مواد هسته‌ای موجود در جهان
۱۲۸	۶-۴- آینده رژیم عدم تکثیر
۱۳۱	۶-۵- راهکارهای نجات رژیم عدم تکثیر و مبارزه با تروریسم هسته‌ای
۱۴۳	۸- نتیجه‌گیری

فصل سوم: رژیم‌های بین‌المللی

۱۴۶	بخش ۱. نظریه‌های رژیم‌های بین‌المللی
۱۴۶	۱- مبنا و تعریف رژیم‌های بین‌المللی
۱۵۲	۲- نظریه‌های مربوط به رژیم‌های بین‌المللی
۱۵۲	۲-۱- واقع‌گرایی کلاسیک
۱۵۴	۲-۲- ساختارگرایی
۱۶۱	۲-۳- لیبرالیزم و نولیبرالیزم
۱۶۶	۲-۴- سازه‌انگاری
۱۶۷	۳- حقوق بین‌الملل و رژیم‌های بین‌المللی
۱۷۰	۴- رژیم‌های امنیتی
۱۷۳	بخش ۳. رژیم دریانوردی
۱۷۳	۱- منابع و رژیم‌های حقوقی حاکم بر دریاها
	۲- صلاحیت کشور ساحلی نسبت به کشتی‌های حامل سلاح‌های کشتار جمعی
۱۷۴	در مناطق دریایی
۱۷۶	۲-۱- صلاحیت قابل اعمال بر کشتی در آب‌های داخلی
۱۷۶	۲-۲- صلاحیت قابل اعمال بر کشتی در دریای سرزمینی
۱۷۸	۲-۳- صلاحیت قابل اعمال بر کشتی در منطقه نظارت

۱۷۹	۲-۴ - صلاحیت قابل اعمال بر کشتی در منطقه انحصاری اقتصادی
۱۸۰	۲-۵ - صلاحیت قابل اعمال بر کشتی در آب‌های بین‌المللی (دریای آزاد)
۱۸۲	۲-۶ - آزادی دریانوردی
۱۸۳	۳ - مقررات بین‌المللی مربوط به مقابله با اعمال خشونت آمیز در دریاها
۱۸۴	۳-۱ - دزدی دریایی
۱۸۹	۳-۲ - مقابله با سایر اشکال خشونت در دریاها
۱۹۲	بخش ۳. دریانوردی و قواعد حاکم بر آن
۱۹۲	۱ - قاعده مربوط به ایمنی کشتی
۱۹۹	۲ - ایمنی دریانوردی و مقررات مربوط به آن

فصل چهارم: آزمون فرضیه‌های جانشین

۲۱۴	بخش ۱. تصادفی بودن رژیم‌های بین‌المللی
۲۱۴	۱ - مقدمه
۲۱۴	۲ - بررسی فرایند تاریخی شکل‌گیری نظام حقوقی حاکم بر دریاها
۲۱۹	۳ - نظام بین‌المللی موجود حاکم بر دریاها
۲۲۴	۴ - نتیجه‌گیری
۲۲۵	بخش ۲. اختیاری بودن رژیم‌های بین‌المللی
۲۲۵	۱ - مقدمه
۲۲۶	۲ - بررسی نحوه شکل‌گیری کنوانسیون در چارچوب سازمان بین‌المللی دریانوردی
۲۲۷	۲-۱ - مراحل تدوین کنوانسیون
۲۲۹	۲-۲ - لازم‌الاجرا شدن کنوانسیون
۲۳۰	۲-۳ - اصلاحات کنوانسیون
۲۳۲	۲-۴ - اجرای کنوانسیون
۲۳۴	۳ - بررسی موردی نحوه شکل‌گیری کنوانسیون خارج‌سازی لاشه کشتی‌ها
۲۳۸	۴ - نتیجه‌گیری

فصل پنجم: تغییر ساختار قدرت در نظام بین الملل و تأثیر آن بر رژیم دریانوردی

بخش ۱. تروریسم و رژیم دریانوردی.....	۲۴۳
۱- جایگاه تروریسم در عرصه دریاها قبل از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱.....	۲۴۳
۲- اقدامات بین المللی در مقابله با تروریسم دریایی بعد از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱.....	۲۴۵
۲-۱- مقدمه.....	۲۴۵
۲-۲- آیین نامه بین المللی امنیت بنادر و کشتی ها.....	۲۴۶
۲-۳- سیستم ربرد شناسایی و ردیابی کشتی ها.....	۲۵۱
۲-۴- قطعنامه ۴۰ شورای امنیت سازمان ملل متحد.....	۲۵۳
بخش ۲. اقدامات امنیتی کشتی و مقابله با تروریسم.....	۲۷۰
۱- مقدمه.....	۲۷۰
۲- ریشه های اقدامات امنیتی کشتی.....	۲۷۲
۳- رهیافت فلسفی و اقدامات امنیتی کشتی.....	۲۷۵
۴- سوالات حقوقی مربوط به اقدامات امنیتی کشتی.....	۲۷۸
۵- اقدامات امنیتی کشتی و شورای امنیت سازمان ملل متحد.....	۲۸۲
۶- خلع سلاح جامع و اقدامات امنیتی کشتی.....	۲۸۴
بخش ۳. پروتکل ۲۰۰۵ کنوانسیون بین المللی مقابله با اعمال غیرقانونی علیه ایمنی دریانوردی، تروریسم هسته ای و امنیت دریانوردی.....	۲۸۶
۱- خاستگاه کنوانسیون.....	۲۸۷
۲- تأثیر تحولات ۱۱ سپتامبر بر شکل گیری قواعد حقوقی جدید در مقابله با اعمال غیرقانونی.....	۲۸۹
۲-۱- مقدمه پروتکل ۲۰۰۵.....	۲۹۱
۲-۲- تعاریف.....	۲۹۲
۲-۳- پروتکل ۲۰۰۵ و رژیم عدم تکثیر.....	۲۹۳
۲-۳-۱- افراد تحت شمول جرم عدم تکثیر و حمل.....	۲۹۵

فهرست

۳۰۰.....	۴-۲- مقررات سوار شدن بر کشتی و تفتیش و بازرسی آن
۳۰۴.....	۵-۲- استرداد
۳۰۸.....	۶-۲- اعراض از حق دریانوردی آزاد
۳۱۰.....	- نتیجه گیری

فصل ششم: نتیجه گیری

۳۱۳.....	۱- تصادفی بودن رژیم‌های بین‌المللی
۳۱۳.....	۲- اختیاری بودن رژیم‌های بین‌المللی
	۳- تغییر ساختار قدرت و تاثیر آن بر رژیم‌های بین‌المللی و در نتیجه وابسته به قدرت بودن رژیم‌های بین‌المللی در مرحله شکل‌گیری نظام بین‌الملل
۳۳۴.....	۴- تغییرات ایجاد شده در رژیم بین‌المللی دریانوردی
۳۳۷.....	پوست
۳۶۱.....	منابع

پیشگفتار

یکتای بی‌همتای سپهر افروز را شاکرم که فرصتی را به این بنده عطا فرمود تا دانش اندک خود را که در ابتدا بعنوان پایان نامه جهت دریافت درجه دکتری روابط بین‌الملل از دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران با راهنمایی اندیشمند گرامی جناب آقای دکتر یوسف مولایی و مشاوران‌های گرانقدر اساتید بزرگوار آقایان دکتر بهرام مستقیمی و دکتر سادات اخوی و همچنین داری ارزشمند و گرانمایه اساتید بسیار ارجمند جنابان دکتر جمشید هرمیداس باوند، دکتر نسرتین مصفا و دکتر دباق میرعباسی، دکتر ابومحمد عسگرخانی و دکتر قاسم افتخاری به رشته تحریر آید. در معرض قضاوت و بهره‌گیری صاحبان اندیشه، خرد و دانشجویان و دانش‌پژوهان حوزه‌های مختلف فکری اندیشه خصوصاً علوم سیاسی، روابط بین‌الملل، حقوق بین‌الملل و سایر رشته‌های مرتبط در رشته‌های دریانوردی قرار دهم.

در تدوین نهایی این مرقومه تلاش شد تا با رعایت الزامات یک مرقومه قابل استفاده برای عموم، چارچوب روش شناختی آن نیز حفظ شود تا هم روند طی شده در تهیه و تدوین آن حفظ شود و هم قابلیت استفاده آموزشی برای دانش‌پژوهان علوم انسانی و بویژه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل را از لحاظ روش شناختی داشته باشد. همین علت در مقدمه، روشی که در تهیه و تدوین این مرقومه استفاده شده و روش آزمون و خطا نیز به وضوح بیان شده است. این شیوه در تدوین مطلب از این جهت رعایت شده است که بایسته خود در کلاس‌های درس شاهد بوده که حتی در مقطع کارشناسی ارشد برخی رشته‌ها به رعایت روش تحقیق علوم انسانی الزاماً ارتباط پژوهشی پیدا می‌کند، از لحاظ فقدان یک مدل و الگوی تحقیقاتی که در آن روش تحقیق بصورت آشکار رعایت شده و همان شیوه در مرحله چاپ نیز لحاظ شده و در اختیار جامعه پژوهشی و دانشگاهی قرار گیرد، با مشکل مواجه شده و عمدتاً سردرگم می‌شوند. در پایان امیدوارم مرقومه حاضر کمک اندکی به بسط نظریه رژیم‌های بین‌المللی در ایران و همچنین راهنمای کوچکی برای دانشجویان در روش‌شناسی باشد.

مقدمه

با پایان جنگ سرد، دولت ایالات متحده آمریکا از مفهوم امنیت و تهدید تفسیر وسیع‌تری نموده و مدعی است که فناوری در زمینه‌های مختلف موجب شده است که اهمیت آن‌ها توسط دولت‌های کوچک، گروه‌ها و بازیگران غیردولتی و افراد مورد تهدید قرار گیرد. دولت مذکور تروریسم، جنایات سازمان یافته، قاچاق تسلیحات، منازعات داخلی و مهاجرت وسیع از کشورهای توسعه نیافته به توسعه یافته، و بیماری‌های واگیردار را به عنوان تهدیدات امنیتی قلمداد کرده است. به خصوصاً بعد از حوادث ۱۱ سپتامبر، دولت‌های غربی بویژه ایالات متحده در صدد هستند تا این تهدیدها را با تدوین معاهداتی از طریق نهادهای بین‌المللی مثل سازمان ملل متحد، ترتیبات منطقه‌ای و به صورت معاهدات دوجانبه وارد حوزه‌های مختلف حقوق بین‌الملل از جمله حقوق بشر و حقوق سرمایه‌گذاری نمایند.

جلوگیری از تکثیر سلاح‌های کشتار جمعی و به تبع آن جلوگیری از دسترسی برخی کشورها و همچنین بازیگران غیر دولتی به سلاح‌های کشتار جمعی بعنوان مهم‌ترین چالش نظام بین‌الملل تلقی شده و تمامی تلاش‌هایی که در چارچوب نهادهای بین‌المللی و منطقه‌ای جهت مبارزه با تروریسم صورت می‌گیرد عمدتاً متوجه جلوگیری از دسترسی گروه‌های تروریستی و بازیگران غیر دولتی به این گونه سلاح‌ها، براد تجهیزات، وسایل پرتاب و همچنین مواد با قابلیت استفاده دوگانه بوده است. از جمله مهم‌ترین مباحثی که بعد از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ مطرح شد، جلوگیری از حمل و نقل این گونه سلاح‌ها، مواد و تجهیزات از طریق شیوه‌های مختلف حمل و نقل از جمله حمل و نقل دریایی بوسیله کشتی بوده است. در قواعد حقوقی موجود هیچ‌گونه ممنوعیت و مجازاتی در خصوص حمل سلاح‌های کشتار جمعی در نظر گرفته نشده و همچنین با توجه به آزادی دریانوردی در دریای آزاد و عدم صلاحیت سایر کشورها بجز کشور صاحب پرچم در

خصوص کشتی در حال انجام دریانوردی آزاد در دریای آزاد، رژیم‌های عدم تکثیر با توجه به قواعد موجود با چالش جدی از جهت عدم توانایی در مقابله با حمل و نقل این گونه سلاح‌ها و مواد و تجهیزات مربوط به آن‌ها، خصوصاً حمل این گونه سلاح‌ها به هدف دسترسی تروریست‌ها و خصوصاً بازیگران غیر دولتی مواجه شده است.

در همین راستا، بدنبال حوادث ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ تلاش‌هایی از جانب برخی از دولت‌ها غربی بویژه آمریکا برای تدوین مقررات جدید و یا بازنگری در برخی معاهدات مربوط به امنیت دریانوردی به منظور مقابله با اقدامات تروریستی علیه ایمنی دریانوردی و قایق‌های مسافر^۱، کشتار جمعی آغاز گردیده است که از آن جمله می‌توان به تدوین «آئین‌نامه بین‌المللی امنیت کشتی‌ها و تسهیلات بندری»^۲ و طرح اصلاحیه مربوط به «کنوانسیون مقابله با اعمال غیرقانونی علیه ایمنی دریانوردی»^۳ اشاره نمود که در چارچوب سازمان بین‌المللی دریانوردی از طرف آمریکا مطرح شده است. به نظر می‌رسد که هدف از طرح این گونه قواعد و مقررات رفع نواقص رژیم‌های مربوط به عدم تکثیر سلاح‌های کشتار جمعی بویژه سلاح‌های اتمی در زمینه جلوگیری از نقل و انتقال غیر قانونی این گونه سلاح‌ها، مواد، تجهیزات و مواد با قابلیت استفاده دوگانه به منظور ساماندهی نظام بین‌المللی جدید بعد از فروپاشی نظام بین‌المللی در اوایل دهه ۱۹۹۰ میلادی باشد. با توجه به ماهیت آنارشیک نظام بین‌الملل، نظریه‌های مربوط به رژیم‌های بین‌المللی خصوصاً نوواقع‌گراها و نولیبرال‌ها دیدگاه‌های متفاوتی در خصوص علل، اثرات و نحوه شکل‌گیری رژیم‌های بین‌المللی مطرح نموده و امکان همکاری در

^۱International Ships &Port Security Code, 2002.

^۲International Convention for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Maritime Navigation 1988, and its Protocol of 1988 relating to Fixed Platforms Located on the Continental Shelf (SUA Convention and Protocol).

چنین نظامی را، که بر خلاف نظامات داخلی کشورها که یک قدرت فائقه اجرای مقررات و ایجاد نظم و امنیت را تضمین می‌کند، فاقد چنین قدرت فائقه مرکزی می‌باشد، مورد بررسی قرار داده و نظریه‌های خود را بر این اساس ابتدا نموده‌اند. بنابراین علاوه بر اثرات رژیم‌های بین‌المللی، علل و نحوه شکل‌گیری رژیم‌ها از اهمیت خاصی در ساماندهی نظام بین‌المللی برخوردار می‌باشند.

این پژوهش نیز رژیم‌ها را بعنوان متغیر میانی بین ساختار و عملکرد مد نظر قرار داده و نحوه و علل شکل‌گیری برخی اقدامات و مقررات امنیتی جدید در خصوص حمل و نقل سلاح‌های کشتار جمعی از طریق دریا، خصوصاً پروتکل ۲۰۰۵ کنوانسیون مقابله با اعمال غیر قانونی علیه ایمنی دریانوردی را بعنوان «مطالعه موردی» و مصداق جهت نشان دادن علل و نحوه شکل‌گیری رژیم‌های بین‌المللی در شرایط مختلف نظام بین‌الملل مورد بررسی قرار داده است. این پروتکل دامنه سمول کنوانسیون مقابله با اعمال غیر قانونی را از موضوع ایمنی دریانوردی بسیار فراتر برد و آن را به رژیم بین‌المللی عدم تکثیر سلاح‌های هسته‌ای و معاهدات بین‌المللی مبارزه با تروریسم مرتبط می‌سازد. در واقع با تدوین و تصویب این اصلاحیه تحولاتی در رژیم جاری حاکم بر دریاها خصوصاً از بعد امنیت صورت می‌گیرد، رژیمی که اصول اساسی آن را آزادی دریانوردی در دریای آزاد و صلاحیت کشور صاحب پرچم نسبت به کشتی در حال دریانوردی در دریاها، آزاد، تشکیل می‌دهند و تغییر در اصول و اهداف بعنوان تغییر در رژیم محسوب می‌شود.

سؤالاتی که این پژوهش در صدد پاسخگویی به آن‌ها می‌باشد، عبارتند از:

(الف) علل و روند شکل‌گیری رژیم‌های بین‌المللی دریانوردی چگونه بوده است؟

(ب) اصول، ارزش‌ها، نرم‌ها و قواعد این رژیم چیست؟

(ج) چه آثار و تبعاتی برای بازیگران مختلف خواهد داشت؟

اما سؤال اساسی این پژوهش عبارت از این است که «نظام بین‌الملل (به‌عنوان متغیر مستقل) در مراحل مختلف شکل‌گیری چه تأثیری بر ایجاد رژیم‌های بین‌المللی (متغیر وابسته) دارد؟»

بررسی ادبیات

با نگاهی به ادبیات موجود مربوط به مباحث رژیم‌های بین‌المللی و رژیم‌های دریانوردی در می‌یابیم که هر کدام از این دو موضوع و بخصوص رژیم‌های بین‌المللی دریانوردی در قالب حقوق دریاها و صرفاً در یک دیدگاه حقوقی بصورت جداگانه بصورت گسترده مورد مطالعه قرار گرفته و حجم عظیمی از منابع پژوهشی در حقوق دریاها وجود دارد. خود بحث رژیم‌های بین‌المللی نیز از دهه ۱۹۷۰ به این طرف بحث‌های مطالعات نظریه‌پردازان رشته روابط بین‌الملل و بویژه نظریه پردازان رژیم‌های بین‌المللی را بخود اختصاص داده است و همچنین در قالب نظریه‌های رشته روابط بین‌الملل خصوصاً نولس سیستم بصورت وسیعی بحث رژیم‌های بین‌المللی مورد مطالعه قرار گرفته است و در قالب مطالعه رژیم‌های بین‌المللی مطالعات موردی زیادی درخصوص شکل‌گیری رژیم‌های خاص انجام شده و ادبیات بسیار زیادی در این خصوص وجود دارد. اما به وضوح می‌توان ادعا کرد که ادبیات موجود در سطح جهان درخصوص ارتباط رژیم‌های بین‌المللی و رژیم‌های دریانوردی صورت نگرفته است و حتی بحث تأثیر سیستم بین‌المللی بر شکل‌گیری رژیم‌های بین‌المللی نیز به صراحت در ادبیات مربوط به موضوع، مورد مطالعه قرار نگرفته است. با آنکه در لابلای ادبیات مربوط به رژیم‌های بین‌المللی می‌توان بخش‌هایی را در این خصوص پیدا کرد.

در بخش‌های مختلف برنامه پژوهشی خود، ادبیات مربوط به موضوع را مورد بررسی قرار خواهیم داد و سعی خواهد شد این ادبیات بصورت عینی نشان داده شود. در اینجا بخشی از ادبیات موضوع را بصورت مجمل مورد اشاره قرار می‌دهیم.

مهم‌ترین کار مستقیمی که در خصوص موضوع رژیم‌های کشتیرانی انجام شده توسط مارک زاچر و جان راگی می‌باشد، که متأسفانه علیرغم تلاش زیاد موفق به دسترسی به این اثر نشدیم، اما بخشی از محتوای کتاب مذکور در اثر زاچر تحت عنوان «ملت‌های در حال اتحاد، رژیم‌های جهانی و سیستم ملل متحد» قابل دسترسی می‌باشد. این اثر ارزشمند که در سال ۱۹۸۶ توسط ایشان تهیه شده، رژیم‌های بین‌المللی عمده‌ای که توسط سازمان ملل متحد در زمینه‌های امنیتی، قواعد پولی، صنایع زیر ساختی، خسارات فرامرزی و تجارت ایجاد شده است مورد بررسی قرار می‌دهد و در بخش مربوط به صنایع زیرساختی در قالب ارتباطات حمل و نقل، موضوع رژیم‌های کشتیرانی را با اقتباس از کتاب رژیم‌های کشتیرانی مورد بررسی قرار داده است. ایشان علاوه بر بررسی روند تدوین کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق دریاهای سازمان ملل متحد، به بررسی دو موضوع مهم که از وظایف اساسی سازمان بین‌المللی دریانوردی می‌باشد پرداخته است. اولین موضوع به تدوین کنوانسیون حفظ جان اشخاص در دریا، ۱۹۷۸، مربوط می‌شود که بحث تأمین ایمنی دریانوردی را در بر می‌گیرد. موضوع دوم به بحث حفاظت محیط زیست دریایی در قالب تدوین کنوانسیون بین‌المللی جلوگیری از آلودگی ناشی از کشتی‌ها، ۱۹۷۳/۷۸، می‌باشد. مباحث مربوط به جلوگیری از تصادم در دریا و رژیم تجارت دریایی از جمله دیگر مطالبی است که در این اثر مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

یکی از مهم‌ترین کتاب‌هایی که در خصوص موضوع رژیم‌های بین‌المللی نگاشته شده است، کتاب «رژیم‌های بین‌المللی»^۲ کراسنر می‌باشد. کتاب مذکور مقالات و دیدگاه‌های اندیشمندان مختلف رژیم‌های بین‌المللی را در یک‌جا جمع کرده است. مهم‌ترین مقاله این کتاب مربوط به جمع‌آوری‌کننده آن یعنی خود استفان کراسنر می‌شود. ایشان در این مقاله

^۲ Krasner, S.D, "International Regimes", Cornell University Press, Ithaca and London, 1982.

که تحت عنوان «عوامل ساختاری و عواقب رژیم‌ها بعنوان متغیرهای میانی» مطرح می‌شود، رژیم‌های بین‌المللی را تعریف کرده است. هم اکنون تعریف ارائه شده در این کتاب بعنوان تعریف جامع از طرف نظریه پردازان رژیم‌ها پذیرفته شده است. این مقاله رژیم‌ها را از ابعاد مختلف، خصوصاً از لحاظ دیدگاه‌ها و مکتب‌های مربوط به رژیم‌ها مورد بررسی قرار داده است.

در این کتاب همچنین مقالات بسیار مهم دیگری از هاس، هاپکینز، یانگ، استین، جرویس، کنوین، رمی، پسون، راجر و سوزان استرنج، جمع‌آوری شده است. در این مقالات نظریه رژیم‌ها از نگاه‌های مختلف مربوط به این نظریه مطرح شده است و می‌توان این کتاب را یکی از مهم‌ترین کتاب‌های نوشته‌های مربوط به ادبیات این نظریه برآورد کرد.

ادبیات موضوع در زبان فارسی بسیار فقیر می‌باشد، تنها مرقومه برجسته در این خصوص تقریرات جناب آقای دکتر عسگرخانی می‌باشد. ایشان تحت عنوان «نظریه رژیم‌های بین‌المللی»^۴ در «مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی» از جمله اولین نوشته‌ها در این زمینه می‌باشد. ایشان در این مقاله مفاهیم اصلی، تعریف، نظریات مربوط به رژیم‌های بین‌المللی، نحوه ورود رژیم‌های بین‌المللی به ادبیات رشته روابط بین‌الملل، عوامل تشکیل و تغییر، طبقه‌بندی رایج از ادبیات رژیم‌های بین‌المللی، انواع و دامنه رژیم‌ها و سطح تحلیل مربوط به رژیم‌ها، عوامل مؤثر یا به اصطلاح متغیرهای دخیل در شکل‌گیری و تشکیل رژیم‌های بین‌المللی را مورد بررسی قرار داده‌اند. دومین کتاب ایشان تحت عنوان «رژیم‌های بین‌المللی»^۵ از

^۴ ابو محمد عسگرخانی؛ «نظریه رژیم‌های بین‌المللی»، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، سال ۱۳۸۱، شماره ۵۷.

^۵ ابو محمد عسگرخانی؛ «رژیم‌های بین‌المللی» (انتشارات مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران، تهران، ۱۳۸۳).

انتشارات مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران می‌باشد که در سال ۱۳۸۳ به چاپ رسیده و غنی‌ترین مرجع در خصوص رژیم‌های بین‌المللی می‌باشد.

لازم به ذکر است از آنجا که قبل از طرح نظریه رژیم‌های بین‌المللی توسط استاد محترم، این نظریه حتی در محافل آکادمیک چندان معروف و مطرح نبوده، نظریه مذکور در جامعه دانشگاهی کشور حتی در رشته‌های روابط بین‌الملل و علوم سیاسی جزو نظریه‌های مطرح در روابط بین‌الملل تدریس نمی‌شد. مقاله مذکور بیشتر جهت آشنایی جامعه دانشگاهی و شروع بحث نظریه‌ها در محافل آکادمیک تقریر یافته است و بنابراین مجبور بوده است در قالب یک مقاله تدریسی این موضوع را مطرح نماید و بنابراین نتوانسته با جزئیات بیشتر به مسئله بپردازد.

البته یکسری پایان نامه نیز در دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری درخصوص رژیم‌های بین‌المللی به رشته تحریر درآمده و یا به کارش می‌باشد.

در سطح جهانی، یکی از معتبرترین مجلاتی که بیشتر به موضوع رژیم‌های بین‌المللی می‌پردازد، مجله «سازمان‌های بین‌المللی»^۶ می‌باشد که به عنوان ادوات مربوط به این نظریه را در قالب مقالات تقریر یافته در آن می‌توان پیدا نمود. با توجه به اینکه نظریه رژیم‌های بین‌المللی بیشتر مورد توجه نظریه پردازان نولیبرالیسم و نهادگرایان نولیبرال می‌باشد، اکثر مقالات مجله مذکور نیز عمدتاً دیدگاه‌ها و نظرگاه‌های این گروه از نظریه پردازان سیاسی رشته روابط بین‌الملل را تحت پوشش قرار می‌دهد و بنابراین مقالاتی که توسط رابرت کتوهین، ژوزف نای و سایرین در این مجله به رشته تحریر درآمده است، در جهت بررسی موضوع رژیم‌های بین‌المللی بسیار مفید می‌باشند.

^۶ International Organization

البته درخصوص کلیت موضوع و ارتباط بین متغیر مستقل سیستم بین‌المللی و متغیر رژیم‌های بین‌المللی، کتاب‌ها و مقالاتی از طرف مبلغان هر کدام از این نظریه‌ها به نگارش درآمده است که در ادبیات موضوع بسیار مفید می‌باشد، از آن جمله در نظریه نو واقع‌گرایی می‌توان به کتاب والتز، در نولیبرالیسم و نهادگرایی لیبرال به نوشته‌های رابرت کوهین، ژوزف ای و ... و از دید نظریه سازه‌انگاری به تقریرات ونت و سایرین مراجعه نمود.

درخصوص بحث رژیم‌های بین‌المللی دریایی، همان‌طور که در ابتدای طرح ادبیات موضوع بیان گردید، به سبب نبودن راجع به رژیم‌های بین‌المللی کشتیرانی را قبل از طرح بحث امنیت در چارچوب باحث مربوط دریانوردی مورد بررسی قرار داده است. هیچ کار دیگری درخصوص موضوع انجام شده است. اما در جهت بررسی ادبیات رژیم‌های بین‌المللی دریایی کنوانسیون ۵۸، در امای آزاد، کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق دریاها و کنوانسیون‌های تدوین شده در چارچوب سازمان بین‌المللی دریانوردی در زمینه ایمنی دریانوردی، محیط زیست دریایی، مباحث حقوقی دریایی و جبران خسارت، مفیدترین منابع مربوط به بررسی موضوع می‌باشند و هر کدام از این کنوانسیون‌ها در حوزه‌های مربوط به خود در قاعده‌مند کردن روابط دولت‌ها در عرصه دریایی قبل از تحولات یازده سپتامبر ۲۰۰۱، نقش عمده‌ای را ایفا کرده‌اند. در واقع نشریات و اسناد سازمان بین‌المللی دریانوردی بویژه اسناد مربوط به تدوین کنوانسیون‌ها و پروتکل‌های بین‌المللی خصوصاً اسناد کمیته ایمنی دریانوردی در جهت تدوین کد امنیت بنادر و کشتی‌ها و اسناد کمیته حقوقی درخصوص تدوین اصلاحیه مربوط به کنوانسیون مقابله با اعمال غیر قانونی در جهت بررسی موضوع از جایگاه ویژه‌ای برخوردار می‌باشد.

در ضمن سایت‌های اینترنتی بسیار زیادی در رابطه با موضوع از جهات مختلف در دسترس می‌باشند که امکان دسترسی آسان و مکرر به منابع کافی را فراهم می‌نمایند.

از مجموع مطالب ارائه شده در فوق چنین بر می‌آید و به وضوح روشن است که در ادبیات موجود رژیم‌های بین‌المللی، موضوع مورد بررسی این مرقومه یعنی تأثیر تحولات سیستمی بعد از یازده سپتامبر ۲۰۰۱ بر رژیم‌های بین‌المللی دریایی مورد بررسی قرار نگرفته است.

هدف اصلی این پژوهش ارزیابی آثار تحولات سیستمی که بعد از فروپاشی نظام دو قطبی در آغاز دهه ۱۹۹۰ و خصوصاً بعد از یازده سپتامبر ۲۰۰۱ در عرصه بین‌المللی صورت گرفته است، بست به شکل‌گیری رژیم‌های بین‌المللی و به تبع آن رژیم‌های بین‌المللی دریایی می‌باشد. چیزی که در ادبیات موجود رژیم‌های بین‌المللی از خلاء مطالعاتی برخوردار می‌باشد.

متغیرهای دخیل
 بطور کلی می‌توان گفت: متغیرهای مختلفی در تشکیل رژیم‌های بین‌المللی دخالت دارند. برای وضوح بیشتر مسئله متغیرهای دخیل را به متغیرهای سیستمی و رژیم‌ها تقسیم‌بندی می‌نماییم.

متغیرهای سیستمی
 (۱) ساختار نظام بین‌الملل: عبارت از اجزاء تشکیل دهنده سیستم و همچنین شیوه قرار گرفتن آن اجزاء در سیستم می‌باشد و در اینجا منظور از اجزاء تشکیل دهنده سیستم، بازیگران نظام بین‌المللی می‌باشد و اینکه آیا نظام بین‌الملل دولتی محوری یا چند محوری است. واقع‌گرایان و نو واقع‌گرایان به دولت محوری بودن نظام بین‌الملل تأکید دارند، در حالی که لیبرال‌ها و نوالیبرال‌ها آن را چند محوری می‌دانند، یعنی علاوه بر دولت بازیگران دیگری را نیز دخیل می‌دانند.

(۲) اصول حاکم بر نظام بین‌الملل: معمولاً نظریه‌های مسلط رشته روابط بین‌الملل اصل بنیادی یا منطق حاکم بر نظام بین‌الملل را آнарشی می‌دانند، هم واقع‌گرایان، هم لیبرال‌ها و هم سازه‌انگاران سیستمیک منطق حاکم بر نظام بین‌المللی را آнарشی می‌دانند. بنابراین

اصول بنیادی حاکم بر هر سیستم منطق روابط بین اجزاء را مشخص می‌کنند. البته نظریه‌هایی نیز وجود دارند که اصول دیگری را بر نظام بین‌الملل حاکم می‌دانند.

(۳) توزیع قدرت در نظام بین‌الملل: توزیع قدرت در میان اجزاء سیستم از دید هر کدام از نظریه‌های روابط بین‌الملل از اهمیت خاصی برخوردار هستند. هر کدام از نظریه‌ها، به لحاظ اینکه قدرت بین اجزاء سیستم یعنی دولت‌های تشکیل دهنده سیستم و سایر بازیگران دخیل، از دید هر نظریه، بصورت برابر یا نابرابر توزیع شده است، دیدگاه‌های مختلفی را بیان کرده‌اند. بنابراین توزیع قدرت بین اجزاء سیستم از متغیرهای اصلی هر نظام بین‌الملل می‌باشد.

متغیرهای شکل‌گیری رژیم

در شکل‌گیری رژیم‌های بین‌المللی متغیرهای متعددی دخالت دارند و عمدتاً نیز این متغیرها سیستمی هستند و ما نیز در تحقیق حاضر متغیرهای سیستمی را مدنظر قرار داده‌ایم و بنابراین علاوه بر سه متغیر قبلی که بعد از آن متغیرهای سیستمی از آن‌ها نام بردیم متغیرهای ذیل را که اندیشمندانی چون کرانسر، هس و دیلر روی آن‌ها اتفاق نظر دارند، بعنوان متغیرهای دخیل در شکل‌گیری رژیم‌های بین‌المللی مطرح می‌نماییم.

(۱) **نفع شخصی خودپرستانه:** کرانسر منافع شخصی خودپرستانه را همان‌طور که برای یک فرد به حداکثر رساندن مفید بودن عملکرد خود می‌داند در حالی که آن عمل منافع سایر بازیگران را در بر نمی‌گیرد. خودپرستی به رفتار سایر بازیگران در شرایطی مربوط می‌شود که آن رفتار مفید بودن و نفع خودپرست را تحت تأثیر قرار بدهد. در نظریه‌های مسلط روابط بین‌الملل نیز از واقعگرایی گرفته تا لیبرالیسم و از اندیشمندانی چون هابز تا به امروز، بحث منابع و منافع شخصی جایگاه ویژه‌ای دارد و واقعگرایان معتقدند که دولت‌ها مدام در حال محاسبه و ارزیابی توانایی و منافع خود در مقایسه با سایر بازیگران هستند و کنش‌گران

مدام در صدد به حداکثر رساندن مفید بودن خود هستند و بنابراین، متغیر نفع شخصی خودپرستانه نقش محوری در شکل‌گیری رژیم‌های بین‌المللی ایفا می‌کند.

(۲) **قدرت سیاسی:** قدرت سیاسی بعنوان دومین متغیر علی در شکل‌گیری رژیم‌ها می‌باشد. کراسنر از دو دیدگاه در این خصوص نام می‌برد. اولی جهان وطن‌اندیشان هستند و از دید آن‌ها قدرت در جهت تأمین منافع کل سیستم بکار گرفته می‌شود و براین قدرت در خدمت مصالح عمومی می‌باشد و گروه دوم خاص‌گرایان هستند، این‌ها معتقدند که قدرت جهت افزایش و توسعه ارزش‌های بازیگران خاصی در چارچوب سیستم بکار گرفته می‌شود.

(۳) **نرم‌ها و اصول:** این دو با اصول و نرم‌ها بعنوان عوامل درون‌زا برخورد می‌شود و لذا نرم‌ها و اصول خصصیات تعیین‌کننده اصلی هر رژیمی هستند. اصل برابری حاکمیت از جمله این اصول می‌باشد که بی‌نیاز از نظام بین‌المللی و ستفالی بر آن استقرار یافته است. در رژیم‌های دریایی، آزادی دریاها حفظ ایمنی و حفاظت محیط زیست دریایی از جمله اصول اساسی می‌باشند و بنا بر این نرم بر آن‌ها استوار است و بنابراین ارکان اصلی هر رژیمی را تشکیل می‌دهند.

(۴) **عرف و عادت:** هر عرف و عادتی وابسته به قدرت است. بنابراین عرف و عادت باید از پشتیبانی قدرتی لازم برخوردار باشد تا بتواند در اثر تکرار به عادت و صورت عرف و عادت در بیاید. بسیاری از رویه‌های حقوقی بین‌المللی معمول چنین قاعده‌ای بوده‌اند، خصوصاً حقوق بین‌الملل دریاها که بعداً بصورت کنوانسیون‌ها و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی تدوین شده‌اند. و بنا به نظر نظریه پردازان رژیم‌ها، عرف و عادت و دانش در شکل‌گیری رژیم‌ها نقش فرعی ایفا می‌کنند.^۷

^۷ Krasner, S.; "International Regimes", Ithaca: Cornell University Press, 1983, P.18.

(۵) دانش: امروزه دانش و فناوری اطلاعات نقش اساسی در عرصه تحولات بین‌المللی و تصمیم‌گیری‌ها ایفا می‌کند و از آن بعنوان یکی از منابع قدرت یاد می‌شود.

متغیرهای رژیم‌های بین‌المللی دریایی

- (۱) آزادی دریاها: بر اساس کنوانسیون ۱۹۵۸ دریاهاى آزاد و همچنین بر اساس کنوانسیون ۱۹۸۸ حقوق دریاها، ماورای ۱۲ مایلی خط مبدأ (دریای سرزمینی که تحت صلاحیت دولت ساحلی قرار دارد) دریای آزاد محسوب می‌شود و کشتی‌ها با رعایت حقوق بین‌المللی از کشتی جهت انجام فعالیت‌های مربوط به دریانوردی برخوردار می‌باشند. این اصل یکی از اساسی‌ترین اصول حاکم بر عرصه دریاها می‌باشد.
- (۲) صلاحیت قابل اعمال بر کشتی: بر اساس کنوانسیون‌های یاد شده و سایر کنوانسیون‌هایی که در چارچوب سازمان بین‌المللی دریانوردی و سایر سازمان‌های بین‌المللی ذیربط تدوین شده، کشور مبدأ پرچم از صلاحیت اعمال قوانین خود و بین‌المللی بر کشتی تحت پرچم خود برخوردار می‌باشد و در واقع کشور صاحب پرچم مجری حقوق بین‌الملل در عرصه دریاها می‌باشد.
- (۳) امنیت دریانوردی: تا ۱۹۸۸ بحث امنیت دریانوردی جزو مباحث مطرح در چارچوب کنوانسیون‌های بین‌المللی دریایی نبوده است اما با حمله کماندوین فلاتین به کشتی ایتالیایی آکیلورا در اکتبر ۱۹۸۵ و تصرف خشونت‌آمیز آن تدوین معاهدات در این خصوص را ضروری ساخت و کنوانسیون مقابله با اعمال غیرقانونی بر علیه ایمنی دریانوردی در سال ۱۹۸۸ توسط سازمان بین‌المللی دریانوردی تدوین شد. بعد از تحولات یازده سپتامبر نیز کد امنیت بنادر و کشتی‌ها در ۲۰۰۲، پروتکل اصلاحی و کنوانسیون مقابله با اعمال غیرقانونی نیز در چارچوب سازمان بین‌المللی مذکور و در جهت تحت شمول قرار دادن مسائل امنیت دریانوردی در سال ۲۰۰۵ به تصویب رسید.

فرضیه‌ها

بر اساس متغیرهای مطرح شده، سه فرضیه در مورد تشکیل رژیم‌های بین‌المللی، خصوصاً رژیم‌های بین‌المللی دریایی طرح می‌شود. در این تحقیق دو فرضیه اول، فرضیه‌های جانشین و رقیب محسوب شده و فرضیه سوم را بعنوان فرضیه اصلی مورد آزمون قرار گرفته است.

در بین متغیرهای دخیل مربوط به شکل‌گیری رژیم‌های بین‌المللی، قدرت سیاسی در سطح کلاس مورد توجه قرار می‌گیرد و برخی از صاحب نظران قدرت سیاسی را در شکل‌گیری رژیم‌ها مورد نه‌بسته و شکل‌گیری رژیم‌ها را اختیاری می‌دانند و لذا این متغیر بعنوان یکی از فرضیه‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد.

ضمناً تعدادی از اندیشمندان شکل‌گیری رژیم‌های بین‌المللی را تصادفی و خود جوش می‌دانند و می‌گویند که رژیم‌ها بصورت خود جوش و تصادفی در تمامی عرصه‌های جامعه وجود دارند و قدرت‌ها در شکل‌گیری آنها نقشی ندارند. و بنابراین، این متغیر نیز بعنوان یکی دیگر از فرضیه‌ها مورد بررسی قرار گرفته است.

و نهایتاً با توجه به تأثیر ساختار نظام بین‌الملل بعنوان یکی از مهم‌ترین متغیرهای سیستمی در شکل‌گیری رژیم‌های بین‌المللی، خصوصاً تأثیر تحولات دورگرفته در ساختار نظام بین‌الملل و شکل‌گیری نظام بین‌الملل جدید بر نوع رژیم‌های بین‌المللی، فرضیه اصلی تحقیق بر این اساس شکل می‌گیرد.

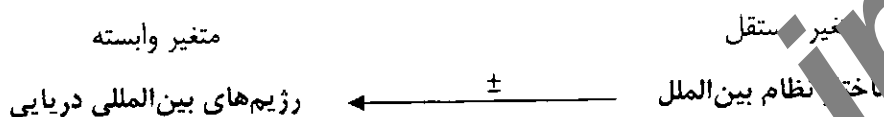
با توجه به مطالب ارائه شده فوق فرضیه‌های زیر مطرح می‌شوند:

- (۱) رژیم‌های بین‌المللی دریایی وابسته به قدرت نبوده و اختیاری هستند.
- (۲) رژیم‌های بین‌المللی دریایی بصورت تصادفی دچار تغییر می‌شوند.
- (۳) رژیم‌های بین‌المللی و به تبع آن رژیم‌های بین‌المللی دریایی در مرحله شکل‌گیری نظام بین‌المللی و تغییر ساختار، تحمیلی و وابسته به قدرت می‌باشند.

فرضیه اصلی

در پاسخ به سؤال اصلی پژوهش، فرضیه اصلی به صورت ذیل ارائه می‌شود:

«رژیم‌های بین‌المللی و به تبع آن رژیم‌های بین‌المللی دریایی در مرحله شکل‌گیری نظام بین‌الملل و تغییر ساخت آن، تحمیلی و وابسته به قدرت می‌باشند.»

روش آزمون فرضیه‌ها

همانطوری که قبلاً اشاره شد، در پژوهش حاضر به منظور بررسی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری رژیم‌های بین‌المللی دریایی، به فرضیه مطرح می‌باشد که باید بصورت جداگانه مورد آزمون قرار بگیرند.

در آزمون فرضیه‌های رقیب و جانشین، از شاخص گروه شاهد استفاده می‌کنیم تا مشخص شود که آیا متغیرهای انتخاب شده در شکل‌گیری و تغییر رژیم‌های بین‌المللی دریایی نقش اصلی را داشته‌اند یا خیر؟ و بدین ترتیب در صورت ابطال فرضیه‌های رقیب، امکان اثبات فرضیه اصلی به مراتب بالاتر خواهد رفت و بالعکس.

برای انتخاب مورد شاهد نیز با توجه به اینکه انتخاب شاهد باید به نحوی صورت گیرد که بیشترین مشابهت را با مورد پژوهش داشته باشد، بهترین امکان این است که خود مورد پژوهش به عنوان شاهد انتخاب شود. واقعیت این است که سازمان بین‌المللی دریانوردی از زمان شروع به کار آن در سال ۱۹۵۸، همواره بعنوان یکی از کارگزاران تخصصی سازمان ملل متحد و بعنوان سازمان ذیصلاح بین‌المللی از نظر کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق دریاها در امر دریانوردی، اقدام به ایجاد رژیم‌های بین‌المللی مختلف در زمینه‌های ایمنی دریانوردی،

حفظ محیط زیست و جبران خسارت و برخی موارد دیگر کرده است و بنابراین انتخاب رژیم‌های بین‌المللی که در چارچوب سازمان بین‌المللی دریانوردی در قبل از حوادث یازده سپتامبر تدوین شده‌اند، می‌تواند بعنوان بهترین گروه شاهد جهت بررسی و آزمون فرضیه‌های جانشین مورد استفاده قرار گیرند و بدین ترتیب دوره قبل از حوادث یازده سپتامبر ۲۰۰۱ سازمان بین‌المللی دریانوردی را بعنوان گروه شاهد انتخاب کرده و میزان تأثیر هر یک از متغیرها را از آن دوره مورد سنجش قرار داده و سپس با دوره اصلی مورد پژوهش (یعنی از یازده سپتامبر) مورد مقایسه قرار می‌دهیم تا صحت و سقم فرضیه اصلی معلوم شود.

برای آزمون فرضیه اصلی به سه شواهد اثباتی عمل می‌کنیم. لازم به ذکر است که روش تحقیق بکار گرفته شده در این تحقیق مبتنی بر هیأت نشأت گرفته از تئوری می‌باشد و بنابراین بعد از تعریف مفاهیم، چارچوب نظری را با توجه به شاخص‌های مربوط به متغیر مستقل (ساختار نظام بین‌المللی) و متغیر وابسته (رژیم‌های بین‌المللی دریایی) از شیوه‌های چند بعدی جمع‌آوری داده‌ها مثل مشاهدات مورد توجه قرار می‌گیرد، تجزیه و تحلیل محتوایی منابع دسته اول و دسته دوم، خصوصاً اسناد سازمان‌های بین‌المللی، بویژه سازمان بین‌المللی دریانوردی و سازمان ملل متحد در خصوص موضوع و طبقه‌بندی داده‌ها، تلاش خواهیم کرد تا رابطه علی میان آن‌ها و شکل‌گیری رژیم‌های بین‌المللی و بدین ترتیب آن رژیم‌های بین‌المللی دریایی را نشان بدهیم.

پژوهش حاضر از نظر موضوعی رابطه بین ساختار نظام بین‌الملل و رژیم‌های بین‌المللی (دریایی) را مدنظر دارد و از لحاظ زمانی نیز دوره بعد از پایان جنگ سرد و خصوصاً بعد از یازده سپتامبر ۲۰۰۱ را، تا زمان تصویب پروتکل اصلاحی کنوانسیون مقابله با اعمال غیرقانونی در اکتبر ۲۰۰۵، در بر می‌گیرد.